

„A szegények bibliája” L. Simon László:
Szubjektív ikonosztáz,
Ráció, 2012.

L. Simon László költő és vizuális művész alkotópályáján új fejezetet nyit a 2005-ben megjelent *Hidak a Dunán* című esszékötete, amelyben a szerző a legkülönbözőbb művészeti ágakban és műfajokban való jártassággal, tematikus sokszínűséggel a művészetek új irányait térképezi fel, a hagyományos irodalomtörténet-írás számára a nemzetközi hírű és rangú, de itthon méltatlanul elhallgatott művészeket mutatja be. A szerző poeta doctusi és poligráfusi tehetségét felmutató kötetet 2011-ben a *Személyes történelem* valomlásai követik, s az ezzel párhuzamosan szerkesztett *Szubjektív ikonosztáz* az idei ünnepi könyvhétre jelent meg. A kötet a kortárs magyar képzőművészettel kapcsolatos esszéisztikus írásokat tartalmaz.

Hans-Georg Gadamer szerint a műalkotásban mindig van valami szakrális, s ennek a szakralitásnak a profántól való különbözősége relatív, hiszen még „az individuális portré is, ha műalkotás, részese abból a titokzatos létkisugárzásból, amely az ábrázoltnak a létértékéből ered.”

L. Simon László művészetében és elméleti-kritikai írásaiban is a szakralitásnak domináns szerepe van. A profánt a szakrálissal (és fordítva) úgy tudja összekapcsolni, hogy harmóniájuk megbonthatatlan marad, a természeti és természetfeletti közötti határ szinte megszűnik. Még akkor is, ha az új kötetében a kommunista diktatúra időszakára reflektáló Szombathy Bálint-művekkel (például a vörös csillag jelképpel) vagy a szocialista érában elburjánzott urnatemetőket és panelházakat művészi párhuzamba állító Eröss István-kompozíciókkal, a párnákon, paplanokon továbbélő fotókkal foglalkozik. De említhetném akár a Łódź Kaliska művészcsoport *Vesszenek a férfiak!* című kiállítását elemző esszéjét is, amelyben a férfi és női szerepcserére (a nők el nem nőiesedett, nehéz fizikai munkát végeznek), „a nemek közötti hagyományos szerep fogalmi és egyensúlyi eltolódásaira” (Szombathy) mutat rá, a művészcsoport nők iránti tiszteletére, csodálatára, a férfiközpontú világ és a feminizmus, a genderelmélet elleni tiltakozásukra. A profán témák tehát a képzőművészet esztétikai erejével és értékítéletével, az alkotásokban a szemlélő által felfedezett, továbbvitt, továbbbirt (-festett, -rajzolt, -fotózott) üzenettel szakralizálódnak.

L. Simon László a képzőművészek alkotásait felhasználva tehát egy olyan szubjektív, profán ikonosztázt épít fel, amellyel a fogalom szakrális előismeretétől meghatározva, abból táplálkozik a XXI. század emberének, az értékeiben sokszor eltorzult világnak (az eredeti jelentéssel párhuzamosan) a képes „bibliáját” mutatja be. Olyan műveket, amelyeknek a „kifinomult esztétikai igényességű” (Gulyás Gábor) feltárásával, értékközpontú interpretátor tolmácsolásával közelebb viszi a befogadót, a szemlélő-olvasót a hiteles művészet és a hiteles élet világához. A műelemzése ugyanis vissza akarják „írni” az életünkbe az elvesztett szakralitást, a mesét, az éneket, az identitásunkat erősítő közös élményanyagot (229). Az öt fejezetből álló kötet 28 írása ennek az értékmentő írói feladatnak a hitvallása, vallomása.

Ez a confessio az élet vallomását (confessio vitae) is jelenti. S ezek a reflexiók sosem öncélúak. A személyes emlékek mindig társadalmi-politikai, erkölcsi mondanivalót hordoznak. A sárbogárdi nagyszülőknél töltött nyarak során a letördelt vas vörös csillagok gyermekkori emlékei például a történelem „legsötétebb zsákutcáját”, a kommunizmust idézik (26, 28), a panelházban lakó városi nagynéni meglátogatása a társadalom metszetét bemutató szocialista és posztoszocialista lakótelepek dobozvilágát, sőt az országaink dobozokká, szimbolikus falakkal körülvett barakkokká válását illusztrálja (32, 41). A „leginkább traktorokat gyűjtenék” humoros és társadalomkritikai megállapításából (lásd: a budapesti *Vörös Csillagban* gyártott traktorokat, 21) megtudjuk azt is, hogy az író szenvedélyes gyűjtő. A tárgy-kollekciójáról szólva pedig azt vizsgálja, hogy „lehet-e önérték a régiség”, s egyáltalán „minek lehet önértéke” (105). Az esszék líraisággal és személyességgel áthatott filozofikus mondanivalója mellett a felépítés, a formai, logikai megkomponáltság is magával ragadja az olvasót. A kötet egyik legszebben megszerkesztett struktúrája is személyes élményből nő ki: a harmadik fejezet *Szubjektív ikonosztáz* című írásának családi élménye megeremti a művészetek kapcsolatát, a zene, a költészet, majd a festészet világában való barangolást. S ez utóbbihoz

hozzákapcsolja a keresztény szimbolikát is, a bárány- és a halmotívum elemzését.

A *confessio vitae* mellett a hit megvallása (*confessio fidei*) is jelen van. Hit a művészetben. Hit az Istenben. Kókay Krisztina grafikáiról, a „vonalak alkotta térről” (267) szólva megállapítja, hogy „minden ilyen apró dologból áll össze: a teremtett világ bonyolultságát, Isten művének nagyszerűségét szemlélve éppen az egyszerűségében rejlő csodát nem látjuk meg. Ahogyan minden fűszálban, úgy Kókay Krisztina minden apró mozdulatában is ott van a teremtés teljessége és öröme” (268, 271). „S a vonalakból összeálló foltjait megtörő fehér részek az utat is jelentik, a megtérés és az önértelmezés gyötrelmes útját a művészetben át a Jóistenhez.” (275). A szakralitás és a keresztény szimbólumok használata, értelmezése mellett bibliai utalások is vannak a kötetben (Mózes az égő csipkebokor előtt, 98.; a Szentlélek eljövetele, nyelveken szólás, 100–101.), vagy Pető Barna bécsi kiállításához írt esszéjében a *stigma* keresztény terminus technicusának allúziójával („a képek stigmái”, „stigmák a vászon” „stigmák [...] az életműben”, 266), illetve az apa és a keresztre feszített Krisztus párhuzamával is találkozunk (345). De olvashatunk a vért könnyező bácsfai Boldogasszonyról is (336, 339–343).

A már említett első rész szocialista láttelepe mellett (*Szocialista brigád a tárna előtt*) az író külön fejezetet szentel az avantgárdnak. A fejezetcím Kassákot idézi: az „édesfagyókéren élő esztétikusok” az alkotásokat konzervatív alapelvekkel, hagyományos műelemzési attitűddel, merev szabályoktól meghatározott esztétikai ítélettel közelítik meg. L. Simon László a Kozma Lajos építészetéről, Tamkó Sirató Károly és Kassák Lajos művészetéről, illetve a szonettet megújító kísérletekről (Tandori Dezső, Petőcz András, Zubori Ervin, Szűgyi Zoltán formalebontó és újraépítő törekvéseiről) szóló írásait nekik szánja. Jelezve, hogy „a formabontás mögött is meglévő meghatározottság az, ami az alkotó ember korlátozott szabadságára, nem a szabadságának korlátaira, hanem a korlátok által is biztosított szabadságára utal” (99).

A *Változatok a fotográfiára* című fejezetben a szerzőnek fontos megállapításai, lényeges meghatározásai vannak a XIX. század közepén megjelenő új médiumnak a művészetben betöltött szerepéről és

kiteljesedéséről. Új ez a megközelítés abban is, hogy a széppróza stílusában közelít tárgyaához: „Ekkor még semmit sem tudtam Kováts Istvánról, csak magam elé tudtam képzelni, ahogy a szerkezete mögé rejtőve dobozba zárja az erdélyi tájat, a székely embe- reket, kimerevíti a magyar jelennek értékes múlttá váló pillanatait” (137). Az objektív mögött ugyanis „a fényképész szemét, érzéseit, gondolkodását, a hagyományokhoz való viszonyát is meglátjuk” (125). L. Simon László az elemzéseiben valóban meglátja, észreveszi mindezt. S szorgalmazza a székelyudvarhelyi képgyártó dinasztiához, a Kováts-család hagyatékához hasonlóan „a magyar fotográfia történetben kevésbé ismert Kárpát-medencei fényképészcsaládok örökségének” feltérképezését, s jelzi, hogy a digitalizálást követően meg kell teremteni a nyilvánosságukat (154). A digitális adathordozók korában, ahol a korábbi kétdimenziós világ már virtualizálódik (238), fontos értékjelző dimenzióknak a kort és a klasszikus adathordozót (üvegnegatív, film, zselatinos ezüst, napfénypapír stb.) tartja (107).

A kötet negyedik, címadó fejezetében a szerző vallomása szerint már olyan alkotókról szól, akik közel állnak hozzá, baráti vagy szakmai viszonyban van velük. A záró rész, a *Kóda* pedig a kötet kulminációs pontja: az „Egy kofferben is elférne az életünk” (24) kötetindító bölcsességének, a lírai megnyilatkozásoknak kibontása a szabadvers áramlású, epikolirikus, a festményektől szinte már függetlenedve, önállóan is élő-lüktető művek sorozatában.

L. Simon László „az adott alkotókat és művésztüket úgy fedi fel, hogy kezdjük megérteni őket, elkezdjük látni, amit addig nem láttunk” – mondta Baán László a kötet székesfehérvári bemutatóján. Felfedi a láthatatlant, megmutatja az elrejtettet. Műve olyan, mint egy útmutató, a képi rejtjeleket dekódoló. Akárcsak a „szegények Bibliája”, a képekkel a Szentírást megértető ikonosztáz, úgy fordítja le a vizuális nyelvet az írott szöveg kifejezésformájába. Spányi Antal megyéspüspök szavaihoz csatlakozva: L. Simon László valóban tud másokat gazdagítani. „Segít egy művészeti nyelvet megismerni, egy művészeti nyelvet értelmezni, s ezzel mindannyiunk életét gazdagabbá teszi.”

Kelemen Erzsébet